

Pojęcia kluczowe: *postępowanie zabezpieczające, autonomia proceduralna, zasada skuteczności, umowy kredytowe, frank szwajcarski*

Magdalena Matusiak-Frącczak

Zabezpieczenie roszczenia w sprawach o kredyt frankowy po wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A.

ABSTRAKT

W dniu 15.06.2023 r. Trybunał Sprawiedliwości wydał wyrok w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. *Getin Noble Bank S.A.* Rozważania tego wyroku koncentrują się wobec problematyki zabezpieczenia roszczeń w sprawach dotyczących kredytów we frankach szwajcarskich. Jakkolwiek państwom członkowskim Unii Europejskiej przysługuje swoboda w kształtowaniu procedury dochodzenia takich roszczeń, to jednak przepisy proceduralne powinny respektować zasadę skuteczności. Zawieszenie płatności rat kredytowych na czas trwania postępowania w sprawie o stwierdzenie nieważności umowy kredytu stanowi realizację tej zasady.

I. WPROWADZENIE

Roszczenia kredytobiorców-konsumentów przeciwko bankom z tytułu umów kredytowych indeksowanych lub denominowanych we frankach szwajcarskich są roszczeniami wynikającymi z prawa Unii Europejskiej. Do oceny tych roszczeń stosuje się bowiem przepisy dyrektywy nr 93/13/EWG¹. Powyższe oznacza, że przy orzekaniu w sprawie konsumenckich kredytów frankowych sądy są zobowiązane uwzględnić prawo unijne, w tym zasady odnoszące się do dochodzenia takich roszczeń przed sądami krajowymi.

Wspomniane zasady nie odnoszą się wyłącznie do kwestii materialnoprawnych, ale mają wpływ na zagadnienia proceduralne. Mają one zatem również znaczenie dla cywilnego postępowania zabezpieczającego, w tym dla interpretacji przesłanki

¹ Dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich Dz.Urz. UE L 95, s. 29, 21.4.1993.

interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia w rozumieniu art. 730¹ § 1 i 2 k.p.c.² Zagadnienie to było przedmiotem rozważań Trybunału Sprawiedliwości w wyroku w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A.³

Aby opisać skutki tego wyroku dla polskiego prawa i praktyki, pierwsza część opracowania omówi pokrótce zasady prawa unijnego o znaczeniu dla procedury dochodzenia roszczeń. Kolejna część artykułu będzie poświęcona polskiej praktyce orzeczniczej w zakresie postępowania zabezpieczającego w sprawach o kredyty frankowe. Następnie zostaną przedstawione główne tezy wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A. oraz wnioski, jakie z nich płyną dla Polski.

II. ZASADY PRAWA UNIJNEGO O ZNACZENIU DLA PROCEDURY DOCHODZENIA ROSZCZEŃ

Podstawową zasadą, która będzie odnosiła się do przepisów proceduralnych, będzie zasada autonomii proceduralnej. Zgodnie z nią, w przypadku braku uregulowania danego zagadnienia w prawie Unii Europejskiej, do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich należy uregulowanie środków proceduralnych, jednak pod warunkiem, że nie są one mniej korzystne niż środki w przypadku podobnych spraw o charakterze krajowym (zasada równoważności) oraz że nie uniemożliwiają one lub nie czynią nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności)⁴.

Z punktu widzenia celu niniejszego opracowania szczególne znaczenie ma zasada skuteczności. W tym zakresie TS zauważył, że każdy z przypadków, w którym powstaje problem, czy krajowy przepis prawa procesowego powoduje, że stosowanie prawa Unii staje się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, musi być analizowany z uwzględnieniem roli tego przepisu w całym postępowaniu, trybu tego postępowania i jego szczególnych cech przed różnymi instancjami sądów krajowych⁵. Dodatkowo zasada skuteczności ma pierwszeństwo w stosunku do zasady równoważności w tym sensie, że stosowanie tych samych reguł proceduralnych do spraw powiązanych z prawem

2 Ustawa z 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego Dz.U.2023, poz. 1550.

3 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A., wyrok z 15.06.2023 r., EU:C:2023:491.

4 Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone C-381/14 i C-385/14 Jorge Sales Sinués v. CaixaBank SA, wyrok z 14.04.2016 r., EU:C:2016:252, pkt 32; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-413/12 Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León v. Anuntis Segundamano España SL, wyrok z 5.12.2013 r., EU:C:2013:800, pkt 30; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-565/11 Mariana Irimie v. Administrația Finanțelor Publice Sibiu i in., wyrok z 18.04.2013 r., EU:C:2013:250, pkt 23; V. Stehlík, Interim measures before national courts in the context of EU and Czech law, „International and Comparative Law Review” 2012/12(2), s. 7; R. Widdershoven, National procedural autonomy and general EU law limits, „Review of European Administrative Law” 2019/12(2), s. 7–9.

5 Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone C-568-570/14 Ismael Fernández Oliva v. CaixaBank SA, postanowienie z 26.10.2016 r., EU:C:2016:828, pkt 31; Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone C-381/14 i C-385/14 Jorge Sales Sinués v. CaixaBank SA, wyrok z 14.04.2016 r., EU:C:2016:252, pkt 34.

UE oraz spraw o charakterze czysto krajowym nie jest dopuszczalne, jeżeli reguły te kolidują z zasadą skuteczności⁶.

Środki tymczasowe w sprawach roszczeń konsumenckich nie są szczegółowo uregulowane prawem unijnym. Z tego powodu w pełni stosuje się tutaj zasadę autonomii proceduralnej, czyli przyjmowanie i regulowanie tych środków należy do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich, jednak pod warunkiem, że przestrzegają zasady równoważności i zasady skuteczności⁷. Niemniej takie środki tymczasowe powinny istnieć, ponieważ przyczyniają się one do ochrony praw jednostek, które mogą być zagrożone przez naruszenia prawa unijnego, jak również zwiększają skuteczność samego prawa UE⁸. Skuteczność ta jest bowiem w pierwszej kolejności zapewniana przez sądy krajowe⁹. Patrząc z jeszcze szerszej perspektywy należy stwierdzić, że środki tymczasowe realizują zasadę skutecznej ochrony sądowej, która wynika z art. 19 ust. 1 zd. 2 TUE¹⁰, art. 47 Karty Praw Podstawowych UE¹¹ oraz z art. 6 EKPC¹² i art. 13 EKPC¹³.

Nie można również tracić z pola widzenia art. 7 dyrektywy nr 93/13/EWG, który zobowiązuje państwa członkowskie Unii Europejskiej do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami. Przepis ten wzmacnia zasadę skuteczności w kontekście dochodzenia roszczeń wynikających z umów o kredyty denominowane lub indeksowane do franka szwajcarskiego. Przepis ten powinien być rozpatrywany w świetle celu dyrektywy nr 93/13/EWG, opisanego w art. 6 ust. 1, zgodnie z którym państwa stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na zasadę skutku pośredniego prawa UE, zgodnie z którą sądy krajowe, stosując prawo wewnętrzne, zobowiązane są tak dalece, jak jest to możliwe, dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu mającej zastosowanie dyrektywy, by osiągnąć przewidziany w niej rezultat. Sądy krajowe powinny uczynić wszystko, co leży w zakresie ich kompetencji, uwzględniając

6 R. Widdershoven, *National procedural autonomy...*, s. 10.

7 Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone C-568-570/14 Ismael Fernández Oliva v. Caixabank SA, postanowienie z 26.10.2016 r., EU:C:2016:828, pkt 29.

8 V. Stehlik, *Interim measures before national courts...*, s. 8.

9 D. Halberstam, *Understanding national remedies and the principle of national procedural autonomy: a constitutional approach*, „Cambridge Yearbook of European Legal Studies” 2021/23, s. 129, 140.

10 Traktat o Unii Europejskiej, Dz. Urz. C 202, s. 15, 7.6.2016.

11 Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dz. Urz. C 326, s. 391, 26.10.2012.

12 Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Rzym, 4.11.1950 r., Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284.

13 M. Taborowski, *Case C-432/05 Unibet – Some practical remarks on effective judicial protection*, „Columbia Journal of European Law” 2008/14(3), s. 626, 629.

wszystkie przepisy prawa krajowego i stosując uznane w porządku krajowym metody wykładni, by zapewnić pełną skuteczność dyrektywy i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami¹⁴. W taki sposób sądy krajowe powinny również interpretować przepisy proceduralne¹⁵.

Powyższy obowiązek obejmuje konieczność zmiany krajowego orzecznictwa przez sądy krajowe, jeżeli opiera się ono na interpretacji prawa krajowego, której nie da się pogodzić z celami dyrektywy. Sąd krajowy nie może ważnie stwierdzić, że nie można dokonać wykładni przepisu prawa krajowego zgodnie z prawem Unii jedynie ze względu na to, że do tej pory niezmiennie interpretowano ten przepis w sposób niezgodny z prawem Unii¹⁶.

Zdaniem Trybunału Sprawiedliwości zasada skuteczności może być naruszona, jeżeli krajowy sąd rozpoznający sprawę *meriti* jest pozbawiony możliwości zarządzenia środków tymczasowych skutkujących zawieszeniem lub opóźnieniem postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, podczas gdy zarządzenie takich środków jest konieczne do zapewnienia pełnej skuteczności jego ostatecznego rozstrzygnięcia, sprawę do sądu wniósł zaś konsument, podnosząc w pozwie nieuczciwy charakter warunku umowy stanowiącej podstawę tytułu wykonawczego, a następcza ochrona w postaci prawa do odszkodowania jest w takim przypadku rozwiązaniem częściowym i niedostatecznym i przez to nieskutecznym¹⁷. Powyższe oznacza, że co do zasady w każdej sprawie, która ma swoje źródło w prawie unijnym, sąd krajowy powinien mieć możliwość zastosowania środków tymczasowych.

Dodatkowo formy tych środków mogą odbiegać od tych, które są regulowane ściśle cywilnymi przepisami proceduralnymi. Przykładowo zasada skuteczności wymaga nawet istnienia w porządku prawnym państwa członkowskiego możliwości skorzystania ze środków tymczasowych polegających na zawieszeniu stosowania przepisów krajowych do czasu wydania przez właściwy sąd rozstrzygnięcia w przedmiocie ich zgodności z prawem unijnym, jeżeli ich zastosowanie jest konieczne w celu

14 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-684/16 Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV v. Tetsujiemu Shimizu, wyrok z 6.11.2018 r., EU:C:2018:874, pkt 58–59; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-282/10 Maribel Dominguez v. Centre informatique du Centre Ouest Atlantique i in., wyrok z 24.01.2012 r., EU:C:2012:33, pkt 24; Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone od C-397/01 do C-403/01 Bernhard Pfeiffer i in. v. Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV, wyrok z 5.10.2004 r., EU:C:2004:584, pkt 116–118.

15 M. Taborowski, *Case C-432/05 Unibet...*, s. 635.

16 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-407/18 Aleš Kuhar i in. v. Addiko Bank d.d., wyrok z 26.06.2019 r., EU:C:2019:537, pkt 66; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-441/14 Dansk Industri (DI) v. spadkobiercy Karstena Eigila Rasmussena, wyrok z 19.04.2016 r., EU:C:2016:278, pkt 33–34; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-456/98 Centrosteeel Srl v. Adipol GmbH, wyrok z 13.07.2000 r., EU:C:2000:402, pkt 17; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-414/16 Vera Egenberger v. Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV, wyrok z 17.04.2018 r., EU:C:2018:257, pkt 72–73.

17 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-415/11 Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), wyrok z 14.03.2013 r., EU:C:2013:164, pkt 59–60, 64.

zapewnienia całkowitej skuteczności przysłemu orzeczeniu w przedmiocie istnienia uprawnień dochodzonych na podstawie prawa UE¹⁸.

Ponadto, jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, w sprawach frankowych sądy krajowe powinny mieć możliwość chociażby orzeczenia, tytułem zabezpieczenia, że konsument będzie przez czas trwania postępowania płacił ratę kredytową w niższej wysokości niż ta, która wynikałaby z zastosowania kwestionowanych przez konsumenta warunków umownych. Ma to tym bardziej znaczenie, że postępowania w takich sprawach mogą być długotrwałe¹⁹.

Jak wynika z dotychczasowych rozważań, to prawo krajowe determinuje procedurę dochodzenia roszczeń opartych na prawie Unii Europejskiej. Podstawowym obowiązkiem państw członkowskich w tym zakresie jest zagwarantowanie, aby przepisy efektywnie zapewniały ochronę tych roszczeń. Obowiązek zapewnienia skuteczności rozciąga się na postępowanie zabezpieczające. W przypadku kredytów frankowych nadrzędne znaczenie będzie miała realizacja celów dyrektywy nr 93/13/EWG, czyli jak najpełniejsza ochrona konsumentów przed nieuczciwymi postanowieniami umownymi.

III. POLSKA PRAKTYKA ORZECZNICZA W ZAKRESIE POSTĘPOWANIA ZABEZPIECZAJĄCEGO W SPRAWACH O KREDYTY FRANKOWE

Zgodnie z art. 730¹ § 1 k.p.c. udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Innymi słowy, interes prawny to obiektywna w świetle obowiązujących przepisów, czyli wywołana rzeczywistością koniecznością ochrony określonej sfery prawnej, potrzeba uzyskania orzeczenia sądowego odpowiedniej treści²⁰. Przesłanki zabezpieczenia, to jest uprawdopodobnienie roszczenia oraz istnienie interesu prawnego, muszą być spełnione łącznie²¹.

W świetle art. 730¹ § 2 k.p.c. interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Przedmiotem niniejszej części opracowania będzie

18 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-432/05 Unibet (London) Ltd i Unibet (International) Ltd v. Justitiekanslern, wyrok z 13.03.2007 r., EU:C:2007:163, pkt 77; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-213/89 Factortame, wyrok z 19.06.1990 r., EU:C:1990:257, pkt 21–23; M. Taborowski, Case C-432/05 Unibet..., s. 643.

19 Trybunał Sprawiedliwości, sprawy połączone C-568-570/14 Ismael Fernández Oliva v. Caixabank SA, postanowienie z 26.10.2016 r., EU:C:2016:828, pkt 34–36.

20 T. Partyk (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie nieprocesowe. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt. Postępowanie zabezpieczające. Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.

21 E. Stefańska (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, Art. 478–1217, red. M. Manowska, Warszawa 2021, komentarz do art. 730¹ k.p.c., s. 795.

rozumienie przesłanki „interesu prawnego” wypracowane w polskiej judykaturze w zakresie spraw o kredyt denominowany lub indeksowany do franka szwajcarskiego.

Orzecznictwo sądów polskich w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń związanych z kredytami we franku szwajcarskim było do tej pory rozbieżne. Część sądów oddalała takie wnioski o zabezpieczenie z dwóch przyczyn: brak interesu prawnego oraz brak w polskim prawie środka zabezpieczającego polegającego na zawieszeniu płatności poszczególnych rat na czas trwania postępowania.

W tym kontekście w orzecznictwie sądów polskich zaznaczane jest, że interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Orzeczenie o ustaleniu nieważności umowy, mające swą podstawę w art. 189 k.p.c., nie podlega wykonaniu w żaden sposób, wobec czego nie mają żadnego znaczenia dla uprawdopodobnienia interesu prawnego argumenty odwołujące się do ewentualnych problemów finansowych pozwanego banku, mających skutkować nawet zagrożeniem zaprzestania prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej. Poza przedmiotem zainteresowania sądu pozostają kwestie realizacji przez konsumenta ewentualnych skutków wydania przez sąd wyroku ustalającego nieważność umowy o kredyt frankowy, przedmiotem ochrony udzielanej przez postanowienie o zabezpieczeniu jest bowiem konkretne roszczenie, a nie inne roszczenia, z jakimi dopiero w przyszłości konsument zamierza wystąpić²².

Sądy wskazują również, że katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych jest zamknięty i nie obejmuje wskazanego w art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. unormowania praw i obowiązków stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania. A tak właśnie zdaniem tej części judykatury należało zakwalifikować wniosek konsumenta o zawieszenie spłaty zobowiązań wynikających z umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF) do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w niniejszej sprawie²³.

W orzeczeniach uwzględniających wnioski o zabezpieczenie sądy wskazują z kolei, że pojęcie „interes prawny” jest pojmowane szeroko, tzn. nie tylko w sposób wynikający z treści określonych przepisów prawa przedmiotowego, lecz także w sposób uwzględniający ogólną sytuację prawną konsumenta. Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy zatem pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy oraz tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać pełną ochronę²⁴. Interes prawny

22 Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 1.04.2020 r. (VI ACz 1499/19), Lex nr 3026048.

23 Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 1.04.2020 r. (VI ACz 1499/19), Lex nr 3026048.

24 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 8.03.2018 r. (I ACa 915/17), Lex nr 2475090; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 18.11.2020 r. (XXV C 3226/20), Lex nr 3166356.

istnieje bowiem nie tylko w zakresie samej wykonalności przyszłego orzeczenia w sprawie, ale dotyczy ogólnie celu, jakiemu służy postępowanie w danej sprawie²⁵. Celem postępowania o stwierdzenie nieważności umowy jest nie tylko samo ustalenie tejże, ale również zapobieżenie spełnianiu świadczeń na jej podstawie²⁶.

Tym samym strona powodowa w sprawach o kredyty frankowe (konsument) ma interes prawny w zabezpieczeniu roszczenia, ponieważ dopiero stwierdzenie nieważności umowy w wyroku daje jej stronom pełne zakończenie sporu gwarantowane powagą rzeczy osądzonej. Sama możliwość dochodzenia zapłaty nie jest wystarczająca, zwrot kwoty wypłaconej przez bank (albo jej równowartości) prowadzi bowiem do sytuacji, w której dalsze wpłaty stanowią bezpodstawne wzbogacenie banku. Uregulowanie stosunków między stronami na czas trwania procesu polegające na wstrzymaniu obowiązku spłaty rat, które z racji nieważności umowy nie są należne, pozwala na uniknięcie kolejnego procesu o ich zwrot. Taki proces należy traktować jako poważne utrudnienie realizacji celu postępowania. Zapewnienie konsumentowi skutecznej ochrony również w formie tymczasowej stanowi element stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami, a zatem realizację obowiązku wynikającego z art. 7 ust. 1 dyrektywy nr 93/13/EWG²⁷. Sądy uwzględniające wnioski o zabezpieczenie podkreślają również znaczny wpływ spraw związanych ze sprawami frankowymi, co oznacza, że bez zabezpieczenia konsument mógłby pozostawać bez ochrony nawet przez kilka lat²⁸.

Jak wynika z tej części rozważań, przed wydaniem przez Trybunał Sprawiedliwości wyroku w sprawie *C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A.* polska praktyka była niejednolita. Oznaczało to sytuację, w której część konsumentów była chroniona w toku całego procesu, na skutek uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie w postaci zawieszenia płatności rat kredytu na czas trwania procesu. Druga część konsumentów, pomimo podobieństwa spraw, była tej ochrony pozbawiona.

25 T. Partyk (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 730¹ k.p.c.; D. Zawistowski (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4, *Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.

26 Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 1.06.2021 r. (XXVIII Cz 5/21), Lex 3206858.

27 Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 1.04.2020 r. (VI ACz 1137/19), niepubl.; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie, z 8.07.2021 r. (XXVIII Cz 72/21 p-I), niepubl.; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 8.06.2020 r. (XXV C 400/19), Lex nr 3055821; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 18.11.2020 r. (XXV C 3280/19), Lex nr 3175541; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 16.07.2021 r. (XXVIII C 8922/21), niepubl.; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 18.12.2021 r. (XXVIII C 18106/21), Lex nr 3431222; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 19.04.2021 r. (XXVIII C 1534/21), niepubl.

28 Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 18.11.2020 r. (XXV C 3280/19), Lex nr 3175541.

IV. WYROK W SPRAWIE C-287/22 YQ I RJ v. GETIN NOBLE BANK S.A.

W komentowanym wyroku w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A. Trybunał Sprawiedliwości skonkludował, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy nr 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może oddalić złożony przez konsumenta wniosek o zastosowanie środków tymczasowych mających na celu zawieszenie, w oczekiwaniu na ostateczne rozstrzygnięcie w przedmiocie unieważnienia zawartej przez tego konsumenta umowy kredytu ze względu na to, że owa umowa kredytu zawiera nieuczciwe warunki, spłaty rat miesięcznych należnych na podstawie wspomnianej umowy kredytu, w sytuacji gdy zastosowanie takich środków tymczasowych jest konieczne dla zapewnienia pełnej skuteczności tego orzeczenia (pkt 61 wyroku).

Wydając orzeczenie takiej treści, Trybunał Sprawiedliwości miał na względzie kilka istotnych okoliczności. Trybunał zauważył, że w braku zastosowania środka tymczasowego i następnie uwzględnienia roszczenia konsumenta o stwierdzenie nieważności umowy oraz o zapłatę sytuacja konsumenta podlegałaby jedynie częściowemu przywróceniu do stanu, który istniałby, gdyby umowa z niedozwolonym warunkiem umownym nie została w ogóle zawarta. Dla pełnego przywrócenia tego stanu konsument musiałby rozszerzać w toku postępowania zakres swojego powództwa o zapłatę o kolejne spłacone raty kredytu albo – po unieważnieniu umowy przez sąd – wystąpić z nowym powództwem o nadpłacone raty nieuwzględnione w pierwszym postępowaniu (pkt 50 wyroku). Każde rozszerzenie powództwa wymaga uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 30 zł (art. 25a u.k.s.c.²⁹). Dodatkowo, jak słusznie podkreślił Trybunał, wystąpienie z nowym powództwem jest konieczne w każdej sprawie, w której bank wniósł apelację od korzystnego dla konsumenta wyroku sądu pierwszej instancji. Zgodnie bowiem z art. 383 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami (pkt 51 wyroku). Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji, kiedy konsument już w momencie wytoczenia pierwotnego sporu wypłacił bankowi kwotę wyższą od tej, która została mu pożyczona (pkt 52 wyroku). Stąd brak zarządzenia właściwych środków tymczasowych będzie zmuszał konsumenta do wszczynania kolejnych postępowań sądowych, co stanowi nadmierne utrudnienie w dochodzeniu ochrony jego praw.

Przez pryzmat zgodności z prawem Unii Europejskiej musi być oceniana przesłanka „interesu prawnego” w udzieleniu zabezpieczenia, o której mowa w art. 730¹ § 1 i 2 k.p.c. (pkt 58 wyroku). Dlatego też orzecznictwo krajowe w przedmiocie „interesu prawnego” w udzieleniu w sprawie o kredyt frankowy zabezpieczenia w postaci zawieszenia na czas postępowania płatności rat kredytu może zostać uznane za

29 Ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023, poz. 1144).

niezgodne z prawem Unii tylko wtedy, gdy sąd krajowy stwierdzi, że zarządzenie żądanych środków tymczasowych jest konieczne w celu zagwarantowania pełnej skuteczności przyszłego ostatecznego orzeczenia co do istoty sprawy. Z jednej strony sąd musi dysponować wystarczającymi wskazówkami co do nieuczciwego charakteru jednego lub większej liczby warunków umownych, w związku z czym jest prawdopodobne, że dana umowa kredytu jest nieważna lub przynajmniej będzie musiał zostać zasądzony zainteresowanemu konsumentowi zwrot miesięcznych rat należnych z tytułu tej umowy, a z drugiej strony do sądu tego należy ustalenie, w świetle wszystkich okoliczności sprawy, czy zawieszenie ciężącego na tym konsumentcie obowiązku spłaty tych rat miesięcznych na czas trwania danego postępowania jest konieczne dla zapewnienia przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej, jaka istniałaby w braku tego warunku albo tych warunków. Sąd będzie mógł wziąć pod uwagę w szczególności sytuację finansową konsumenta i ryzyko, że konsument ten będzie musiał zwrócić danemu bankowi kwotę, która przekracza sumę od tego banku pożyczoną (pkt 59 wyroku). Jeżeli sąd krajowy uzna, że istnieją wystarczające przesłanki wskazujące na to, że rozpatrywane warunki umowne są nieuczciwe i że zwrot kwot zapłaconych przez danego konsumenta na podstawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym umowy kredytu jest w ten sposób prawdopodobny oraz że w braku zarządzenia środków tymczasowych nie można zagwarantować pełnej skuteczności ostatecznego orzeczenia, które ma zapaść co do istoty, to do sądu krajowego należała będzie ocena, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, czy powinien on zarządzić środki tymczasowe polegające na zawieszeniu ciężącego na danym konsumentcie obowiązku dokonania płatności na podstawie wspomnianej umowy (pkt 60 wyroku).

V. WNIOSKI

Konkludując, należy stwierdzić, że po wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-287/22 YQ i RJ v. *Getin Noble Bank S.A.* część sądów polskich powinna zmienić swoją praktykę i udzielać konsumentom zabezpieczenia polegającego na zawieszeniu płatności rat kredytowych na czas trwania postępowania w sprawie. Jedynie tak można interpretować art. 730¹ k.p.c. w sposób zapewniający skuteczność ochrony praw konsumentów wynikających z prawa Unii Europejskiej.

Uprawdopodobnienie roszczenia, o którym mowa w art. 730¹ § 1 k.p.c., odnosi się zarówno do okoliczności faktycznych, na których opiera się roszczenie, jak i do jego podstawy prawnej³⁰. Mając na względzie ostatnie orzecznictwo Trybunału

30 M. Dziurda (w:) M. Dziurda, *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.; T. Partyk (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 730¹ k.p.c.

Sprawiedliwości³¹, jak i Sądu Najwyższego³², konsument nie będzie miał problemu z uprawdopodobnieniem, że jedno lub większa liczba postanowień umownych ma charakter nieuczciwy. Roszczenie jest bowiem uprawdopodobnione, jeżeli *prima facie* istnieje znaczna szansa na jego istnienie³³.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości determinuje interpretację pojęcia „interes prawny”. Zmuszanie konsumenta do płacenia w toku procesu rat z tytułu umowy kredytowej, która prawdopodobnie będzie uznana za nieważną, do kolejnych rozszerzeń roszczenia o zapłatę czy wszczynania kolejnego procesu, czyni ochronę konsumenta jedynie częściową i nieefektywną. Tymczasem celem postępowania w sprawach o unieważnienie kredytu frankowego jest zapobieżenie kolejnym płatnościom z tytułu nieważnej umowy.

Sposób zabezpieczenia powinien uwzględniać interesy stron, aby z jednej strony zapewnić należytą ochronę prawną uprawnionemu, a z drugiej nie obciążać zobowiązanego ponad potrzebę (art. 730¹ § 3 k.p.c.). W sprawach o kredyty frankowe uprawniony jest konsument pokrzywdzony nieuczciwymi warunkami umownymi. Zawieszenie płatności rat zapewnia pełną ochronę praw konsumenta i nie stanowi obciążenia, tym bardziej nadmiernego, pozwanego banku.

adw. dr Magdalena Matusiak-Frącczak

Autorka jest adwokatem, adiunktem w Katedrze Europejskiego Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.

The author is an advocate, an assistant professor at the Department of European Constitutional Law, Faculty of Law and Administration, University of Łódź.

ORCID: 0000-0002-6736-8008; email: mfracczak@wpia.uni.lodz.pl

31 Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-260/18 Dziubak, wyrok z 3.10.2019 r., EU:C:2019:819; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-19/20 I.W. i R.W. v. Bank BPH S.A., wyrok z 29.04.2021 r., EU:C:2021:341; Trybunał Sprawiedliwości, sprawa C-520/21 Szcześniak, wyrok z 15.06.2023 r., EU:C:2023:478.

32 Uchwała SN z 28.04.2022 r. (III CZP 40/22), OSNC 2022/11 poz. 109; wyrok SN z 3.02.2023 r. (II CSKP 975/22), Lex nr 3303543; uchwała SN z 16.02.2021 r. (III CZP 11/20), OSNC 2021/6 poz. 40; uchwała SN z 7.05.2021 r. (III CZP 6/21), OSNC 2021/956; wyrok SN z 11.12.2019 r. (V CSK 382/18), OSNC-ZD 2021/2 poz. 20; wyrok SN z 22.01.2016 r. (I CSK 1049/14), OSNC 2016/11 poz. 134; wyrok SN z 1.03.2017 r. (IV CSK 285/16), Lex nr 2308321; wyrok SN z 19.09.2018 r. (I CNP 39/17), Lex nr 2559417; wyrok SN z 24.10.2018 r. (II CSK 632/17), Lex nr 2567917; wyrok SN z 13.12.2018 r. (V CSK 559/17), Lex nr 2618543; wyrok SN z 27.02.2019 r. (II CSK 19/18), Lex nr 2626330; wyrok SN z 4.04.2019 r. (III CSK 159/17), Lex nr 2642144; wyrok SN z 9.05.2019 r. (I CSK 242/18), Lex nr 2690299; wyrok SN z 29.10.2019 r. (IV CSK 309/18), OSNC 2020/7-8/64.

33 E. Stefańska (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 730¹ k.p.c., s. 796.

ABSTRACT

Keywords: *proceedings relating to the issue of preventive measures, procedural autonomy, principle of effectiveness, loan agreements, Swiss franc*

Preventive measures to secure claims in cases relating to Swiss franc loans after the judgment of the Court of Justice in case C-287/22, YQ and RJ v. Getin Noble Bank S.A.

On 15 June 2023, the Court of Justice delivered its judgment in case C-287/22, YQ i RJ v. Getin Noble Bank S.A. The deliberation in the judgment focuses on the issue of preventive measures in cases involving Swiss franc loan agreements. Although EU Member States are free to determine the procedures for pursuing such claims, the relevant procedural provisions should respect the principle of effectiveness. Suspension of the payment of the monthly loan instalments for the duration of the proceedings in a case in which declaration of invalidity of the loan agreement is sought constitute an implementation of this principle.

Bibliografia

- Dziurda Marcin** (w:) *M. Dziurda, Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.
- Halberstam Daniel**, *Understanding national remedies and the principle of national procedural autonomy: a constitutional approach*, „Cambridge Yearbook of European Legal Studies” 2021/23, s. 128–158
- Partyk, Tomasz** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie nieprocesowe. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt. Postępowanie zabezpieczające*. Komentarz aktualizowany, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.
- Stefańska Ewa** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Art. 478–1217*, red. M. Manowska, Warszawa 2021, komentarz do art. 730¹ k.p.c.
- Stehlík Václav**, *Interim measures before national courts in the context of EU and Czech law*, „International and Comparative Law Review” 2012/12(2), s. 7–42
- Taborowski Maciej**, *Case C-432/05 Unibet – Some practical remarks on effective judicial protection*, „Columbia Journal of European Law” 2008/14(3), s. 621–647
- Widdershoven Rob**, *National procedural autonomy and general EU law limits*, „Review of European Administrative Law” 2019/12(2), s. 5–34
- Zawistowski Dariusz** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 4, Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, LEX/el. 2023, komentarz do art. 730¹ k.p.c.